

مقاله پژوهشی

مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان

دوره ۲۲، بهمن ۱۴۰۲، ۱۱۷۸-۱۱۶۳

بررسی همبستگی بین فشار پاسخ‌گویی مدیران بیمارستان‌های دولتی شهر کرمان و مازاد بودجه‌ای با تمرکز بر نقش هوش اخلاقی و عدم تقارن اطلاعاتی در سال ۱۴۰۱: یک مطالعه توصیفی

غلامرضا رضایی^۱، احمد ناصری^۲، حکیمه معاذاللهی^۳

دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۰۶/۱۴ ارسال مقاله به نویسنده جهت اصلاح: ۱۴۰۲/۰۹/۱۲ دریافت اصلاحیه از نویسنده: ۱۴۰۲/۱۰/۲۷ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۱۰/۳۰

چکیده

زمینه و هدف: مازاد بودجه‌ای به‌عنوان این‌که مدیران در زمینه منابع مورد نیاز بودجه‌ای خود، تقاضای میزان دریافت بودجه بیشتر از نیاز واقعی می‌کنند، تعریف شده است که فشار پاسخ‌گویی، عدم تقارن اطلاعاتی و هوش اخلاقی می‌تواند آن را دست‌خوش خود قرار می‌دهد. هدف این مطالعه تعیین همبستگی بین فشار پاسخ‌گویی مدیران و مازاد بودجه‌ای با تمرکز بر هوش اخلاقی و عدم تقارن اطلاعاتی بیمارستان‌های دولتی شهر کرمان می‌باشد.

مواد و روش‌ها: در پژوهش توصیفی حاضر، جامعه آماری آن شامل همه مدیرانی بود که در سال ۱۴۰۱ در بیمارستان‌های دولتی شهر کرمان به هر نحوی در فرآیند بودجه‌ریزی مشارکت داشته‌اند. با توزیع پرسش‌نامه بین اعضای جامعه آماری، تعداد ۱۰۰ پرسش‌نامه جمع‌آوری شد. برای آزمون الگوی پژوهش از روش الگوسازی معادلات ساختاری استفاده شد.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که بین فشار پاسخ‌گویی و ایجاد مازاد بودجه‌ای رابطه منفی و معناداری وجود دارد ($\beta = -0/169$ ، $P < 0/001$). همچنین، بین عدم تقارن اطلاعاتی و ایجاد مازاد بودجه‌ای نیز رابطه مثبت و معناداری وجود دارد ($\beta = 0/809$ ، $P < 0/001$). افزون بر این، لازم به ذکر است که متغیرهای عدم تقارن اطلاعاتی و هوش اخلاقی بر رابطه بین فشار پاسخ‌گویی و ایجاد مازاد بودجه‌ای دارای نقش تعدیل‌کنندگی نیستند.

نتیجه‌گیری: با توجه به نقش مشارکتی مدیران و فرصت کافی برای ایجاد مازاد بودجه‌ای، مدیران سطوح بالاتر باید ضمن بهبود عملکرد مدیران سطوح پایین با نظارت هر چه دقیق‌تر، بازبینی و اعمال کنترل‌های بیشتر و افزایش فشار پاسخ‌گویی، تاحدودی از ایجاد مازاد بودجه‌ای جلوگیری به‌عمل آورند.

واژه‌های کلیدی: مازاد بودجه‌ای، عدم تقارن اطلاعاتی، هوش اخلاقی، پاسخ‌گویی، مدیران بهداشت و درمان

۱- (نویسنده مسئول) استادیار حسابداری، گروه حسابداری، دانشکده مدیریت و اقتصاد، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران

تلفن: ۰۵۴-۳۱۱۳۶۲۵۶، دورنگار: ۰۵۴-۳۱۱۳۶۷۸۵، پست الکترونیکی: rezaac.1990@acc.usb.ac

۲- دانشیار حسابداری، گروه حسابداری، دانشکده مدیریت و اقتصاد، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران

۳- کارشناسی ارشد حسابداری، گروه حسابداری، دانشکده مدیریت و اقتصاد، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران

مقدمه

و مفهوم مازاد بودجه‌ای (Budgetary slack) آن است که مدیران در زمینه منابع مورد نیاز بودجه‌ای خود، تقاضای میزان دریافت بودجه بیشتر از نیاز واقعی می‌کنند [۱]. به بیان دیگر، مازاد بودجه‌ای به‌عنوان جهت‌گیری عمدی زیردستان (مدیران سطوح میانی و عملیاتی) برای تعیین اهداف عملکردی سازمان در سطحی پایین‌تر از سطوح مورد انتظار تعریف شده است. همچنین، مازاد بودجه‌ای به‌عنوان تفاوت عمدی ایجاد شده بین پیش‌بینی عامل بودجه درباره آینده و اعداد بودجه‌ای ارائه شده نیز تعریف می‌شود [۲-۱]. یکی از دلایل مهم ایجاد مازاد بودجه توسط مدیران در سازمان‌های دولتی این است که در صورت نیاز به منابع بودجه‌ای بیشتر، به دلیل محدودیت هزینه‌های بودجه‌ای و مقررات مربوط به آن، امکان دریافت و پرداخت هزینه‌ها بیشتر از مبالغ بودجه شده در دوره بودجه تقریباً غیرممکن است. همچنین، انتقال بودجه بین قسمت‌ها و برنامه‌های مختلف به دلیل شدت بوروکراسی بسیار دشوار و زمان‌بر است. بر اساس این موانع برای دریافت بودجه اضافی، آن‌ها باید منتظر فرآیند تشکیل بودجه بعدی جهت دریافت بودجه اضافی برای عملیات ضروری خود باشند یا با ایجاد مازاد بودجه‌ای در فرآیند تشکیل بودجه دوره جاری، حائلی در برابر موقعیت‌های غیرمنتظره ایجاد کنند [۳]. Namazi و Rezaei بیان کردند که دیدگاه مدیران نسبت به جامعه یکی از مواردی است که می‌تواند باعث ایجاد مازاد بودجه‌ای شود.

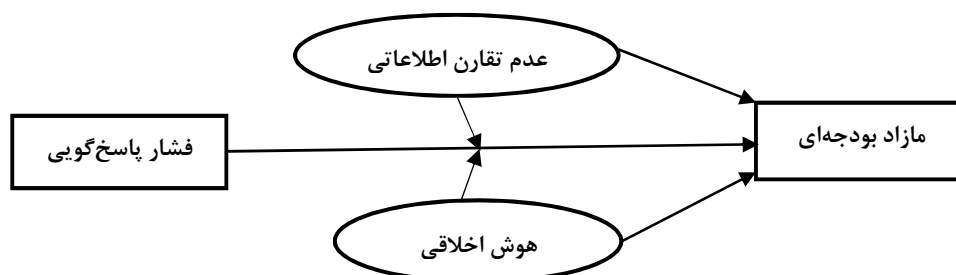
در اصل، زمانی که مدیریت قصد مخابره اخبار مناسب نسبت به وضعیت سازمان تحت مدیریت را به جامعه دارد، سعی می‌کند از راه ایجاد مازاد بودجه‌ای نشان دهد که سازمان تحت مدیریت، از لحاظ مقایسه ارقام واقعی و بودجه‌ای عملکرد مساعدی را نسبت سایر سازمان‌ها و رقبا دارد [۴].

پاسخ‌گویی (Accountability) یکی از ابزارهای اصلی مبارزه با ناکارآمدی و فساد به شمار می‌آید. بر مبنای پاسخ‌گویی شخص باید برای رفتار خویش در برابر کسانی که حق قضاوت در خصوص رفتار وی را دارند، پاسخ‌گو باشد. در واقع پاسخ‌گویی نیرویی است که بر مدیران کلیدی فشار می‌آورد تا در قبال عملکرد خود مسئول باشند [۵]. در نتیجه، فشار پاسخ‌گویی (Accountability pressure) ایجاد شده توسط سرپرستان به مدیران سطوح پایین‌ترین می‌کند تا انگیزه خود را برای ایجاد مازاد بودجه‌ای کنترل کنند. برخی از پژوهش‌گران اعتقاد دارند که ایجاد فشار پاسخ‌گویی به‌عنوان یکی از راه‌کارهای کنترل مدیران برای کاهش ایجاد مازاد بودجه‌ای است [۶]. برخی دیگر از پژوهش‌گران پاسخ‌گویی را به‌عنوان فشاری معرفی کرده‌اند که شخص در توجیه قضاوت‌ها و تصمیم‌های خود برای دیگران توصیف می‌کند [۷]. به‌طور کلی، پاسخ‌گویی ساختاری پیچیده، چند بعدی با مراحل متعدد و جنبه‌های مختلف دارد [۸]. که به مدیران این هشدار را می‌دهد که بر نتایج تصمیم‌های آن‌ها نظارت خواهد شد. بنابراین، باید بتوان فشار پاسخ‌گویی را به‌عنوان اهمی برای کنترل مازاد بودجه‌ای در مجموعه وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی کشور معرفی کرد؛

است تحت تأثیر فلسفه اخلاق فردی، ایدئولوژی اخلاقی یا موقعیت اخلاقی فرد قرار گیرد. هوش اخلاقی (Moral intelligence) تنها هوشی است که نیازمند فراگیری قواعد و علم اخلاق است و به توانایی یک فرد برای پردازش و مدیریت مشکلات اخلاقی اشاره دارد [۱۳]. هوش اخلاقی نه تنها چارچوب قوی و قابل دفاع برای فعالیت انسان فراهم می‌کند، بلکه کاربردهای فراوانی در دنیای حقیقی دارد. در واقع، این نوع هوش تمام انواع دیگر هوش انسان را در جهت انجام کارهای ارزشمند هدایت می‌کند [۱۴]. از طرف دیگر، در سازمان‌های دولتی یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های سرپرستان رعایت نشدن معیارهای اخلاقی و رفتاری در مدیران سطوح پایین می‌باشد و با توجه به اهمیتی که هوش اخلاقی در میزان موفقیت سازمان دارد یکی از راه‌کارها برای جلوگیری از بروز مشکلات اخلاقی مدیران سطوح پایین (به-عنوان نمونه، تمایل به ایجاد مزاد بودجه‌ای)، توجه به هوش اخلاقی مدیران می‌باشد [۱۵]. بر اساس موارد مطرح شده، الگوی مفهومی پژوهش مطابق با نمودار ۱ ارائه می‌شود.

با این حال، شواهد تجربی در این خصوص در کشور محدود است [۲]. از جمله مواردی که شرایط مناسبی را برای ایجاد مزاد بودجه‌ای فراهم می‌کند، عدم تقارن اطلاعاتی (Information asymmetry) است که با کسب اطلاعات خصوصی بیشتر به وسیله مدیران سطوح پایین رخ می‌دهد [۹]. عدم تقارن اطلاعاتی، تفاوت اطلاعاتی است که مدیران سطوح بالا و مدیران سطوح پایین به دلیل تفاوت در منابع و دسترسی به آن اطلاعات در اختیار دارند [۱۰]. مزاد بودجه‌ای در شرایط عدم تقارن اطلاعاتی بیشتر خواهد بود، زیرا مدیران را تشویق می‌کند تا اهداف بودجه‌ای را تعیین کنند که برای عموم شفاف نباشد. عدم تقارن اطلاعاتی در سازمان‌های بخش دولتی یکی از عوامل ضعف اجرای بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد است، زیرا هر کسی برای دستیابی به اهداف عملکردی خود به طرق مختلف و گاه به روش‌های غیراخلاقی رقابت می‌کند. عدم تقارن اطلاعاتی زیاد منجر به ایجاد مزاد بودجه‌ای می‌شود [۱۱-۱۲].

وقتی ایجاد مزاد بودجه‌ای به‌عنوان یک موضوع اخلاقی در نظر گرفته شود، تمایل به ایجاد مزاد بودجه‌ای ممکن

نمودار ۱- الگوی مفهومی تعیین آثار پاسخ‌گویی مدیران بهداشت و درمان بر مزاد بودجه‌ای با در نظر گرفتن نقش هوش اخلاقی و عدم تقارن اطلاعاتی بیمارستان‌های دولتی شهر کرمان

با توجه به اهمیت بودجه در کارکرد سازمان‌های دولتی و از آن‌جا که بر طبق جستجوهای انجام شده، این مطالعه برای اولین بار در ایران و سازمان‌های بهداشت و درمان شهر کرمان صورت می‌پذیرد، از نوآوری و ضرورت بسیاری برخوردار می‌باشد و می‌توان شکاف پژوهشی را در این زمینه را برطرف نماید. لذا بر اساس الگوی ارائه شده می‌توان هدف این پژوهش را تعیین آثار فشار پاسخ‌گویی مدیران بهداشت و درمان بر مازاد بودجه‌ای با در نظر گرفتن نقش هوش اخلاقی و عدم تقارن اطلاعاتی در بیمارستان‌های دولتی شهر کرمان معرفی کرد.

مواد و روش‌ها

هدف پژوهش حاضر تعیین آثار پاسخ‌گویی مدیران بهداشت و درمان بر مازاد بودجه‌ای با در نظر گرفتن نقش هوش اخلاقی و عدم تقارن اطلاعاتی است. بر این اساس، روش پژوهش توصیفی می‌باشد. جامعه آماری پژوهش حاضر از کلیه مدیرانی که در دانشگاه علوم پزشکی شهر کرمان و بیمارستان‌های دولتی تابعه به هر نحوی در فرآیند بودجه ریزی شرکت داشته‌اند شامل رؤسا، معاونین و مدیران بخش‌های مختلف، تشکیل شده است. به عبارت دقیق‌تر، هر سه سطح مدیریتی رده بالا (ارشد)، میانی و عملیاتی در دانشگاه علوم پزشکی شهر کرمان و بیمارستان‌های دولتی تابعه در سال ۱۴۰۱، جامعه آماری پژوهش حاضر تعیین شد. با توجه به محدود بودن حجم جامعه آماری در این پژوهش، برای جمع‌آوری داده‌ها از روش سرشماری استفاده شد. لذا با توجه به برآورد اولیه از اندازه جامعه، تعداد ۲۰۰ پرسش‌نامه بین اعضای جامعه آماری توزیع گردید. از این تعداد ۱۱۷

پرسش‌نامه برگشت داده شد که تعداد ۱۰۰ مورد از آن‌ها به صورت کامل قابل استفاده بود. بر این اساس نرخ بازگشت ۵۰ درصد بود. لازم به ذکر است که این مقاله مستخرج از پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته حسابداری در دانشگاه سیستان و بلوچستان بوده و با شناسه اخلاق IR.USB.REC.1402.001 در کمیته اخلاق دانشگاه مصوب گردیده است.

ابزار اندازه‌گیری در این پژوهش پرسش‌نامه‌ای است که از دو بخش تشکیل شده است: در بخش اول پرسش‌نامه، ۴ پرسش عمومی مربوط به ویژگی‌های فردی پاسخ‌دهندگان شامل جنسیت، سن، میزان تحصیلات و سابقه کاری مطرح شده است. در بخش دوم، پرسش‌های تخصصی مربوط به اندازه‌گیری هر یک از متغیرها ذکر شده است. متغیر مستقل در این پژوهش فشار پاسخ‌گویی است. برای اندازه‌گیری این متغیر با توجه به شرایط و محیط جامعه مورد مطالعه از پرسش‌نامه‌ای که توسط پژوهش‌گر ساخته شده است، استفاده شد. این پرسش‌نامه از ۲۳ سؤال تشکیل شده است و ابعاد مختلف پاسخ‌گویی شامل پاسخ‌گویی در برابر مردم، رسانه‌ها و مطبوعات، پاسخ‌گویی در برابر مافوق، پاسخ‌گویی در برابر دستگاه‌های نظارتی، پاسخ‌گویی در برابر مسئولین وزارت بهداشت و درمان را در برمی‌گیرد. لازم به ذکر است که برای طراحی سؤالات این پرسش‌نامه از ادبیات حوزه پاسخ‌گویی استفاده شد [۲۲، ۸، ۵]. برای این پرسش‌نامه که به صورت طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای است، شیوه نمره‌گذاری وجود دارد که به ترتیب گزینه‌های «خیلی کم»، «کم»، «متوسط»، «زیاد» و «خیلی زیاد» نمره‌های ۱، ۲، ۳، ۴ و ۵

تعلق گرفته است. بر این اساس، این متغیر می‌تواند نمره‌ای در دامنه ۲۳ تا ۱۱۵ را کسب نماید که نمره بیشتر حاکی از فشار پاسخ‌گویی بالاتری خواهد بود. در پژوهش حاضر مقدار پایایی این پرسش‌نامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برابر با ۰/۹۸۲ تعیین شد. همچنین، برای بررسی روایی همگرای این متغیر نیز از شاخص‌های CR و AVE و برای بررسی روایی واگرایی آن از شاخص HTMT و ماتریس Fornell و Larcker استفاده شد که حکایت از روایی همگرا و واگرایی مناسب آن داشت.

همچنین، متغیر وابسته این مقاله مازاد بودجه‌ای است. برای اندازه‌گیری این متغیر نیز از پرسش‌نامه Namazi و Rezaei استفاده شد [۲]. این پرسش‌نامه از ۶ سؤال تشکیل شده است. این پرسش‌نامه که به صورت طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای می‌باشد، شیوه نمره‌گذاری وجود دارد که به ترتیب گزینه‌های «کاملاً مخالف»، «مخالفم»، «نظری ندارم»، «موافقم» و «کاملاً موافقم» نمره‌های ۱، ۲، ۳، ۴ و ۵ تعلق گرفته است. بر این اساس، این متغیر می‌تواند نمره‌ای در محدوده ۶ تا ۳۰ را به خود اختصاص دهد و نمره بالاتر حکایت از تمایل بیشتر مدیران به ایجاد مازاد بودجه‌ای دارد. در پژوهش Namazi و Rezaei در خصوص بررسی پایایی این پرسش‌نامه، از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده بود که مقدار آن برابر با ۰/۷۵۸ گزارش شده بود که حکایت از پایایی ابزار اندازه‌گیری داشت [۲]. در پژوهش حاضر نیز مقدار پایایی این پرسش‌نامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برابر با ۰/۸۹۰ تعیین شد.

دو متغیر هوش اخلاقی و عدم تقارن اطلاعاتی نیز در این مقاله به‌عنوان متغیرهای تعدیل‌کننده ایفای نقش می‌کنند. برای اندازه‌گیری هوش اخلاقی از پرسش‌نامه هوش اخلاقی مدیران که به‌وسیله Lennick و Kiel طراحی شده است، استفاده می‌شود [۱۶]. این پرسش‌نامه شامل ۴۰ سؤال است که دارای چهار بعد درست‌کاری، مسئولیت‌پذیری، دل‌سوزی و بخشش می‌باشد. این پرسش‌نامه که به صورت طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای می‌باشد، شیوه نمره‌گذاری وجود دارد که به ترتیب گزینه‌های «هرگز»، «به‌ندرت»، «بعضی اوقات»، «در بیشتر مواقع» و «در همه مواقع» نمره‌های ۱، ۲، ۳، ۴ و ۵ تعلق گرفته است. بر این اساس، این متغیر می‌تواند نمره‌ای در محدوده ۴۰ تا ۲۰۰ را کسب نماید که نمره بیشتر این پرسش‌نامه به معنای هوش اخلاقی بالاتر است. پایایی این پرسش‌نامه در پژوهش Lennick و Kiel با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برابر با ۰/۹۴ گزارش شده است که حکایت از پایایی مناسب آن دارد. روایی صوری و محتوایی و هماهنگی درونی مؤلفه‌های آن نیز توسط Lennick و Kiel مورد تأیید قرار گرفته است. بیشترین همبستگی درونی بین بخشش و دل‌سوزی با هوش اخلاقی ۰/۸۶ و کمترین همبستگی بین درست‌کاری با هوش اخلاقی ۰/۶۶ می‌باشد. نتایج تحلیل عاملی مؤلفه‌های هوش اخلاقی در پژوهش Lennick و Kiel نیز نشان داده است که درست‌کاری با عاملی ۰/۶۴، مسئولیت‌پذیری ۰/۸۱، دل‌سوزی ۰/۸۴ و بخشش ۰/۸۳ دارای ۸۰ درصد اشتراک هستند [۱۶]. در پژوهش حاضر نیز مقدار پایایی این پرسش‌نامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برابر با ۰/۹۷۳ تعیین شد.

افزون بر این، در خصوص اندازه‌گیری متغیر عدم تقارن اطلاعاتی نیز از پرسش‌نامه ۶ سؤالی که توسط Dunk ساخته شده است، استفاده شد. این پرسش‌نامه که به صورت طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای می‌باشد، شیوه نمره‌گذاری وجود دارد که به ترتیب گزینه‌های «مافوق من اطلاعات خیلی بهتری دارد»، «مافوق من اطلاعات نسبتاً بهتری دارد»، «تقریباً باکیفیت یکسان اطلاعات را داریم»، «من اطلاعات نسبتاً بهتری دارم» و «من اطلاعات خیلی بهتری دارم» نمره‌های ۵، ۴، ۳، ۲ و ۱ تعلق گرفته است. بر این اساس، این متغیر می‌تواند نمره‌ای در دامنه ۶ تا ۳۰ را به خود اختصاص دهد که نمره بالاتر حکایت از عدم تقارن اطلاعاتی بیشتر است. در خصوص بررسی پایایی این پرسش‌نامه، Dunk از ضریب آلفای کرونباخ استفاده کرد که مقدار آن برابر با ۰/۸۸ گزارش شده بود که حکایت از پایایی ابزار اندازه‌گیری داشت. علاوه بر این، Dunk روایی صوری و محتوایی این پرسش‌نامه را تأیید کرده است [۱۷]. در پژوهش حاضر نیز مقدار پایایی این پرسش‌نامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برابر با ۰/۹۰۸ تعیین شد.

لازم به ذکر است که کلیه پرسش‌نامه‌های مورد استفاده در این مطالعه که در پژوهش‌های خارجی استفاده شده‌اند، با توجه به وضعیت ایران و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی کشور، بومی‌سازی شده است. هم‌چنین، در این پژوهش در خصوص بررسی پایایی پرسش‌نامه‌ها از آزمون ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. افزون بر این، از آزمون‌های پایایی ترکیبی (Composite Reliability; CR) و میانگین واریانس استخراج شده (Average Variance

Extracted; AVE) برای بررسی روایی همگرا و از شاخص HTMT (Heterotrait-monotrait ratio of correlations) و ماتریس Fornell و Larcker برای بررسی روایی واگرا استفاده شد [۲]. نتایج مرتبط با این آزمون‌ها در جداول ۱ و ۲ گزارش شده است.

در نهایت، جهت انجام تحلیل‌های آماری در این پژوهش از نرم‌افزارهای SPSS نسخه ۲۲ و Smart-PLS نسخه ۳ استفاده شد. در این پژوهش از تکنیک تحلیل رگرسیون خطی چندمتغیره به روش الگوسازی معادلات ساختاری برای دستیابی به اهداف و بررسی داده‌ها بهره گرفته شد. سطح معنی‌داری در آزمون‌ها ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

نتایج

نتایج به‌دست آمده از تحلیل توصیفی پرسش‌های عمومی مربوط به ویژگی‌های فردی پاسخ‌دهندگان (شامل جنسیت، سن، میزان تحصیلات و سابقه کاری) نشان داد که از بین ۱۰۰ پاسخ‌دهنده تعداد ۷۳ نفر از آنان را مردان و مابقی (۲۳ نفر) را زنان تشکیل داده‌اند. سن هیچ‌کدام از آنان کمتر از ۳۰ سال نبود و تعداد ۱۴ نفر از آنان ۳۰ تا ۴۰ سال، تعداد ۴۷ نفر ۴۱ تا ۵۰ سال و ۳۹ نفر بالای ۵۰ سال سن داشتند. اطلاعات مرتبط با مدرک تحصیلی پاسخ‌دهندگان نشان می‌دهد که ۵۷ نفر از آنان دارای مدرک کارشناسی، ۳۶ نفر دارای مدرک کارشناسی‌ارشد و تنها ۷ نفر از آنان دارای مدرک دکتری بوده‌اند. اطلاعات مرتبط با سابقه کاری پاسخ‌دهندگان حاکی از آن بود که ۸ نفر از آنان ۵ تا ۱۰ سال، ۵۹ نفر ۱۱ تا ۲۰ سال و ۳۳ نفر از آنان بالای ۲۰ سال سابقه

که برای بررسی پایایی از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که نتایج جدول ۱ حکایت از مناسب بودن آن دارد. سپس، روایی همگرا با شاخص‌های CR و AVE مورد ارزیابی قرار گرفت. همان‌طور که جدول ۱ نشان می‌دهد، شاخص CR (ρ_a و ρ_c) همه سازه‌ها خوب است، چرا که مقدار این شاخص برای همه سازه‌ها از حد آستانه‌ای ۰/۷ بیشتر است. افزون بر این، مقدار شاخص AVE حاکی از آن است که برای همه سازه‌ها بیشتر یا نزدیک مقدار آستانه‌ای ۰/۵ می‌باشد که نشان می‌دهد حداقل ۵۰ درصد از واریانس شاخص به جای نویز توسط واریانس سازه محاسبه می‌شود. افزون بر این، برای بررسی روایی واگرا نیز از شاخص HTMT استفاده شد. این شاخص یکی از جدیدترین روش‌های بررسی و ارزیابی روایی واگرا است که در سال ۲۰۱۵ ارائه شده است. در صورتی که مقدار آماره محاسبه شده این شاخص کوچک‌تر از ۰/۹ باشد، ابزار اندازه‌گیری از روایی واگرای مناسبی برخوردار است [۱۹]. با توجه به اطلاعات جدول ۱ و کمتر بودن مقدار شاخص HTMT از عدد ۰/۹، می‌توان گفت که پرسش‌نامه‌ها از روایی واگرای مناسبی برخوردار است.

کاری دارند. بر این اساس، پاسخ دهندگان شرایط لازم برای پاسخ‌گویی به سؤال‌های پرسش‌نامه را دارند.

اولین گام در تجزیه و تحلیل داده‌ها، توسعه یک مدل اندازه‌گیری است. هدف این مدل مشخص کردن روابط بین متغیرهای مشاهده شده و پنهان است. مدل استفاده شده در این پژوهش شامل چهار عامل پنهان نظری (مازاد بودجه‌ای، فشار پاسخ‌گویی، هوش اخلاقی و عدم تقارن اطلاعاتی) است. بارهای عاملی استاندارد و آمار حاصل از تجزیه و تحلیل اندازه‌گیری مناسب هستند. برازش مدل با درجه مطابقت بین ماتریس کوواریانس مشاهده شده و برآورد شده تعیین می‌شود. مدل اندازه‌گیری این پژوهش با توجه به شاخص‌های برازش تطبیقی (Normed Fit Index; NFI) و ریشه استاندارد شده میانگین مربع باقی‌مانده (Standardized Root Mean Square Residual; SRMR) به خوبی مطابقت دارد.

با توجه به مطالعات قبلی، پرسش‌های سازه‌ها باید دارای بارهای عاملی بیشتر از ۰/۵ برای ایجاد پایایی مناسب باشند [۱۸]؛ در کلیه موارد بارهای عاملی نشان‌دهنده وضعیت مناسب هر یک از پرسش‌های سازه‌ها بود. لازم به ذکر است

جدول ۱- آلفای کرونباخ، پایایی ترکیبی، میانگین واریانس استخراج شده و روایی واگرا در تعیین آثار پاسخ‌گویی مدیران بهداشت و درمان بیمارستان‌های دولتی شهر کرمان در سال ۱۴۰۱ (n=۱۰۰)

سازه‌ها	آلفای کرونباخ	CR-(rho_a)	CR-(rho_c)	AVE	شاخص HTMT		
					(۱)	(۲)	(۳)
مازاد بودجه‌ای (۱)	۰/۸۹۰	۰/۸۹۰	۰/۸۹۴	۰/۶۷۷	-	-	-
فشار پاسخ‌گویی (۲)	۰/۹۸۲	۰/۹۸۲	۰/۹۸۳	۰/۷۱۲	۰/۷۳۳	-	-
هوش اخلاقی (۳)	۰/۹۷۳	۱/۰۲۴	۰/۹۷۱	۰/۵۰۴	۰/۱۷۲	۰/۱۱۸	-
عدم تقارن اطلاعاتی	۰/۹۰۸	۰/۹۲۵	۰/۹۲۶	۰/۶۷۷	۰/۶۲۸	۰/۵۵۱	۰/۱۸۹

گرفته‌اند، از مقدار همبستگی میان آن‌ها که در خانه‌های زیرین و راست قطر اصلی ترتیب داده شده‌اند، بیشتر است. از این‌رو می‌توان اظهار داشت که در پژوهش حاضر، سازه‌ها (متغیرهای مکنون) در مدل، تعامل بیشتری با شاخص‌های خود دارند تا با سازه‌های دیگر. بنابراین، نتایج ماتریس خود و Fornell و Larcker نیز حاکی از مناسب بودن شاخص روایی واگرا دارد [۲۰].

افزون بر این، جهت بررسی روایی واگرا از ماتریس Fornell و Larcker نیز استفاده شد؛ این ماتریس در جدول ۲ نشان داده شده است. Fornell و Larcker ماتریسی را پیشنهاد می‌دهند که قطر اصلی این ماتریس حاوی جذر مقادیر AVE سازه‌های پنهان (مکنون) است. با توجه به جدول ۲، مقدار جذر AVE متغیرهای مکنون در پژوهش حاضر که در خانه‌های موجود در قطر اصلی ماتریس قرار

جدول ۲- ماتریس سنجش روایی واگرا به روش Fornell و Larcker در تعیین آثار پاسخ‌گویی مدیران بهداشت و درمان بیمارستان‌های دولتی شهر کرمان در سال ۱۴۰۱ (n=1۰۰)

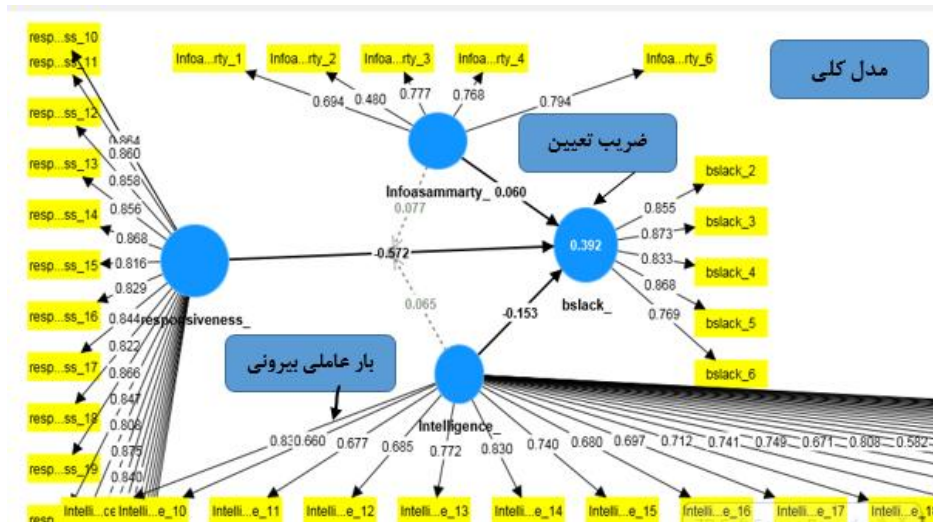
سازه‌ها	عدم تقارن اطلاعاتی	هوش اخلاقی	مآزاد بودجه‌ای	فشار پاسخ‌گویی
عدم تقارن اطلاعاتی	۰/۸۲۳			
هوش اخلاقی	-۰/۲۶۰	۰/۷۱۰		
مآزاد بودجه‌ای	۰/۵۸۵	-۰/۲۲۵	۰/۸۰۰	
فشار پاسخ‌گویی	-۰/۵۳۴	۰/۱۲۷	-۰/۶۸۴	۰/۸۴۴

نوع رابطه بین دو متغیر هستند. این ضرایب مقداری در محدوده ۱- تا ۱+ دارند. مقدار برابر با صفر به معنی نبود رابطه خطی، مقدار منفی نشان‌دهنده رابطه منفی و مقدار مثبت به معنی رابطه مثبت بین دو متغیر است [۲۱].

قدرت تبیین‌کنندگی الگوی مورد آزمون نیز در نمودار ۲ ارائه شده است. طبق اطلاعات این نمودار، مقدار واریانس تبیین شده نشان دهنده قدرت تبیین‌کنندگی قوی الگوی مورد آزمون است. مقدار ضریب تعیین برای متغیر مآزاد بودجه‌ای برابر با ۸۴/۳ درصد است. مقدار ذکر شده بدین معنی است که متغیر مآزاد بودجه‌ای از طریق متغیرهای فشار پاسخ‌گویی، عدم تقارن اطلاعاتی و هوش اخلاقی به میزان ۸۴/۳ درصد تبیین می‌شود.

جهت بررسی الگوی مفهومی پژوهش و آزمون داده‌ها از مقادیر t-values استفاده می‌شود. در تحلیل و بررسی الگوی مفهومی، مقادیر آماره t بیشتر از ۱/۹۶ در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار بوده و پذیرفته می‌شوند. مقادیر آماره t و ضرایب مسیر الگوی مفهومی پژوهش جهت آزمون داده‌ها در جدول ۳ و نمودار ۲ نشان داده شده است. همچنین، نمودار ۲ ضریب تعیین الگوی مورد بررسی را نشان می‌دهد. ضریب تعیین در واقع نشان می‌دهد که چند درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل تبیین می‌شود. R^2 معیاری است که نشان از تأثیر یک متغیر برون‌زا بر یک متغیر درون‌زا دارد و سه مقدار ۰/۱۹، ۰/۳۳ و ۰/۶۷ به‌عنوان مقدار ملاک برای مقادیر ضعیف، متوسط و قوی R^2 در نظر گرفته می‌شود. همچنین، ضرایب مسیر بیانگر میزان شدت و

نمودار ۲- مقادیر ضرایب مسیر و ضرایب تعیین برای الگوی پژوهش تعیین آثار پاسخ‌گویی مدیران بهداشت و درمان بر مازاد بودجه‌ای با در نظر گرفتن نقش هوش اخلاقی و عدم تقارن اطلاعاتی بیمارستان‌های دولتی شهر کرمان در سال ۱۴۰۱ (n=100)

وجود ندارد. نتایج مرتبط با نقش تعدیل‌کنندگی عدم تقارن اطلاعاتی و هوش اخلاقی نیز حاکی از آن بود که این دو متغیر قدرت تعدیل رابطه بین فشار پاسخ‌گویی و مازاد بودجه‌ای را ندارد. در کل شواهد جدول ۳ نشان می‌دهد که اهمیت عدم تقارن اطلاعاتی نسبت به سایر متغیرها در خصوص ایجاد مازاد بودجه‌ای بیشتر است؛ دلیل این مورد می‌تواند آن باشد که با وجود عدم تقارن اطلاعاتی بین مدیران مختلف، در صورت ایجاد مازاد بودجه‌ای احتمال کشف آن توسط مدیران مافوق کمتر می‌شود و بنابراین، این متغیر می‌تواند نقش بیشتری در ایجاد مازاد بودجه‌ای ایفاء کند.

هم‌چنین، مقادیر ضرایب مسیر، آماره t و نتیجه تحلیل‌ها در جدول ۳ نشان داده شده است. بر طبق نتایج به‌دست آمده از ضریب مسیر و آماره t مربوط به مسیر فشار پاسخ‌گویی به مازاد بودجه‌ای در سطح اطمینان ۹۵ درصد، بین فشار پاسخ‌گویی و مازاد بودجه‌ای رابطه منفی و معناداری وجود دارد. هم‌چنین، شواهد موجود در جدول ۳ و نمودار ۲ گواه بر این موضوع است که بین عدم تقارن اطلاعاتی و مازاد بودجه‌ای رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. افزون بر این، نتایج ضریب مسیر و آماره t مربوط به مسیر هوش اخلاقی به مازاد بودجه‌ای در سطح اطمینان ۹۵ درصد بین هوش اخلاقی و مازاد بودجه‌ای رابطه معناداری

جدول ۳- تحلیل مقادیر ضرایب مسیر، آماره t و مقدار P در تعیین آثار پاسخ‌گویی مدیران بهداشت و درمان بر مازاد بودجه‌ای با نقش تعدیل‌گری هوش اخلاقی و عدم تقارن اطلاعاتی شهر کرمان در سال ۱۴۰۱ (n=100)

مقدار P	آماره t	ضریب مسیر	مسیر
< ۰/۰۰۱	۵/۸۴۲	-۰/۱۶۹	فشار پاسخ‌گویی به مازاد بودجه‌ای
< ۰/۰۰۱	۱۴/۵۷۷	۰/۸۰۹	عدم تقارن اطلاعاتی به مازاد بودجه‌ای
۰/۸۹۷	۰/۱۳۰	-۰/۰۲۶	هوش اخلاقی به مازاد بودجه‌ای
۰/۸۳۹	۰/۲۰۳	۰/۰۰۶	فشار پاسخ‌گویی * عدم تقارن اطلاعاتی به مازاد بودجه‌ای
۰/۶۹۷	۰/۳۸۹	-۰/۰۳۵	فشار پاسخ‌گویی * هوش اخلاقی به مازاد بودجه‌ای

بحث

این مطالعه با هدف تعیین آثار پاسخ‌گویی مدیران بهداشت و درمان بر مزاد بودجه‌ای با در نظر گرفتن نقش هوش اخلاقی و عدم تقارن اطلاعاتی بیمارستان‌های دولتی شهر کرمان انجام شد. در این پژوهش جهت آزمون الگوی پژوهش از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری استفاده شد. بر اساس نتایج آزمون داده‌های پژوهش می‌توان گفت که فشار پاسخ‌گویی بر تمایل مدیران بهداشت و درمان به ایجاد مزاد بودجه‌ای تأثیر منفی دارد. این نتایج با یافته‌های مطالعات Namazi و Rezaei [۴]، Nemati و همکاران [۸]، Chong و همکاران [۲۲]، Pramudiaty و همکاران [۲۹] همسو است. در تبیین این شواهد می‌توان گفت، فشار پاسخ‌گویی به‌عنوان یک ابزار نظارتی مؤثر برای جلوگیری از ایجاد مزاد بودجه‌ای توسط مدیران سطوح میانی و عملیاتی عمل می‌کند که بازدارنده خواهد بود و به مدیران این پیام را می‌دهد که نتایج تصمیم‌گیری آن‌ها نظارت خواهد شد [۲۲]. هم‌چنین، کمک می‌کند که یک توجیه صریح برای اهداف بودجه‌ای خود ارائه دهند. در واقع فشار پاسخ‌گویی به‌عنوان یک ساز و کار کنترلی برای کاهش ایجاد مزاد بودجه‌ای عمل می‌کند و درک بهتری از مشکلات پیش رو به مدیریت می‌دهد. از سوی دیگر، زمانی که افراد بدانند باید یک تصمیم را برای شخص دیگری، به‌ویژه یک مافوق توجیه کنند، دقت و ثبات تصمیم‌گیری افزایش می‌یابد، در انتخاب تصمیم خود محتاط‌تر می‌شوند و تأثیر سوگیری‌ها بری ایجاد مزاد بودجه‌ای کاهش می‌یابد [۸]. بنابراین، فشار پاسخ‌گویی

یکی از مناسب‌ترین ابزارها برای کاهش مزاد بودجه‌ای عمل می‌کند [۲۳].

برخی از پژوهش‌گران اعتقاد دارند که میزان مزاد بودجه‌ای در سازمان‌های دولتی بیشتر از سازمان‌های بخش خصوصی است و سیستم کنترل مدیریت سازمان‌های دولتی برای کاهش و جلوگیری از ایجاد مزاد بودجه‌ای کافی نیست [۲۴]. با این حال برخلاف سازمان‌های بخش خصوصی، مزاد بودجه‌ای در سازمان‌های دولتی کمتر مورد بررسی قرار گرفته است [۲]. که این مطالعه توانست شواهد سودمندی در خصوص وجود مزاد بودجه و نقش فشار پاسخ‌گویی بر آن را در سازمان‌های بهداشت و درمان دولتی مستند کند. بر این اساس، با توجه به ضعف سیستم کنترل مدیریت در سازمان‌های دولتی، مدیران ارشد این سازمان‌ها می‌توانند برای کاهش و جلوگیری از ایجاد مزاد بودجه‌ای توسط مدیران سطوح میانی و عملیاتی از اهرم فشار پاسخ‌گویی بهره ببرند. این موضوع در سازمان‌های بهداشت و درمان از اهمیت بیشتری نسبت به سایر سازمان‌های دولتی برخوردار است، چرا که این دسته از سازمان‌ها با سلامت و بهداشت جامعه سروکار دارند. در اصل، با ایجاد مزاد بودجه‌ای در یک بخش از زیرمجموعه‌های وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، با فرض ثابت بودن بودجه این وزارت‌خانه، از بودجه سایر بخش‌ها کاسته می‌شود و ممکن است بودجه‌ها به جای این که در جای مناسب و ضروری مصرف شوند، صرف امور غیرضروری در بخش‌های دیگر شود.

دیگر نتایج آزمون داده‌های پژوهش حاضر نشان داد که عدم تقارن اطلاعاتی بر ایجاد مازاد بودجه‌ای تأثیر مثبت دارد که از دیدگاه و شواهد پژوهش‌های قبلی مبنی بر تأثیر مثبت عدم تقارن اطلاعاتی بر ایجاد مازاد بودجه‌ای حمایت می‌کند. این نتایج با یافته‌های مطالعات Faria و Maria [۱۰]، Hussein [۱۱]، Nasution [۲۵]، Sarwendhi [۲۶] و Tong و Prompanyo [۲۷] همسو می‌باشد. در تبیین این موضوع می‌توان گفت که از عدم تقارن اطلاعاتی به عنوان فرصتی برای ایجاد مازاد بودجه‌ای استفاده می‌شود [۲۶]. این به این معنا است که هر چه عدم تقارن اطلاعاتی بیشتر باشد، احتمال ایجاد مازاد بودجه‌ای افزایش می‌یابد و مدیران سطوح مختلف برای اطلاعاتی که دارند، انعطاف‌پذیری بیشتری برای ایجاد مازاد بودجه‌ای خواهند داشت که این امر فرصت ایجاد مازاد بودجه‌ای را به مدیران خواهد داد و آن‌ها از این منابع اضافی در راستای منافع خود استفاده خواهند کرد [۲۲]. به عبارتی، در شرایط عدم تقارن اطلاعاتی مدیران نیازهای بودجه‌ای خود را برای تکمیل یک کار بیش‌ازحد بیان یا توانایی خود را کمتر از حد نشان می‌دهند. به‌خصوص هنگامی که فرصتی برای تأثیرگذاری بر استناداری که عملکرد آن‌ها بر اساس آن ارزیابی می‌شود، به آن‌ها داده می‌شود [۲۷]. چرا که مدیران سطوح مختلف به طور یکسان به اطلاعات دسترسی ندارند و بنا به موقعیت خود به اطلاعات بیشتری دسترسی دارند که خود باعث ایجاد انگیزه برای دستیابی به منافع شخصی می‌باشد [۲۸].

بنابراین، جهت جلوگیری از ایجاد مازاد بودجه‌ای باید سازمان‌های بهداشت و درمان کشور، واحد حسابداری مدیریت و سیستم اطلاعاتی خود را تقویت کنند تا از این طریق از عدم تقارن اطلاعاتی خود بکاهند. بررسی‌های دیگر پژوهش حاکی از آن بود که هر چند رابطه بین هوش اخلاقی و تمایل به ایجاد مازاد بودجه‌ای منفی بود، اما این رابطه از لحاظ آماری معنادار نیست. این موضوع نشان می‌دهد که هوش اخلاقی در سازمان‌های بهداشت و درمان در بحث بودجه‌ریزی و تمایل مدیران به ایجاد مازاد بودجه‌ای نتوانسته است چندان جایگاهی پیدا کند.

سایر شواهد مرتبط با تحلیل‌های پژوهش نشان داد که هوش اخلاقی قدرت تعدیل‌کنندگی رابطه منفی بین فشار پاسخ‌گویی و مازاد بودجه‌ای را ندارد. این به این معنا است که تلاش برای بهبود هوش اخلاقی مدیران در یک سازمان تضمینی برای کاهش مازاد بودجه‌ای و بهبود عملکرد مدیران سطوح مختلف ندارد. همچنین، عدم تقارن اطلاعاتی نیز نقش تعدیل‌کنندگی بر رابطه منفی بین فشار پاسخ‌گویی و ایجاد مازاد بودجه‌ای را ایفا نمی‌کند که این شاید به دلیل عدم وجود یک فرهنگ قدرت‌مند سازمانی، ساختارهای خشک قدیمی در سازمان و قدرت سرپرستان در اعمال وظیفه مدیریت و همچنین تضاد منافع مدیران در سطوح مختلف با هم باشد.

در نهایت، لازم به ذکر است که در انجام این پژوهش محدودیت‌هایی وجود داشته که ممکن است بر نتایج پژوهش تأثیرگذار بوده باشد. به‌عنوان نمونه، محدودیت‌های ذاتی

پرسش‌نامه یکی از مواردی است که باید به آن توجه کرد؛ به‌عنوان نمونه، پرسش‌نامه نمی‌تواند نظرها و طرز تفکر آزمودنی را به‌صورت کامل اندازه‌گیری کند. هم‌چنین، از آن جا که این پژوهش در یک سازمان دولتی صورت گرفته بود، بعضاً برخی از پاسخ‌دهندگان به دلیل برخوردهای احتمالی مقامات مافوق، در پاسخ به سؤال‌های پرسش‌نامه‌ها تردید داشتند. هر چند که در این مطالعه سعی شد تا با به کارگیری اصول علمی روش پژوهش، روایی و پایایی مناسبی حاصل شود، اما در خصوص تعمیم و به کارگیری یافته‌های این پژوهش باید جانب احتیاط رعایت شود. سرانجام، با استناد به نتایج به دست آمده در این پژوهش پیشنهادهای زیر جهت پژوهش‌های آینده به پژوهش‌گران ارائه شده است.

۱- به حدود، دامنه و کیفیت اطلاعات مربوط و نحوه عرضه آن توسط مدیران سطوح مختلف در سازمان‌های بهداشت و درمان پرداخته شود.

۲- به بررسی راه‌کارهای درک متقابل مدیران سطوح مختلف از اطلاعاتی حسابداری سازمان‌های بهداشت و درمان پرداخته شود.

۳- انجام مطالعه‌ای مشابه با پژوهش حاضر در سطح کل دولت و ارائه راه‌کارهای مناسب جهت تصمیم‌گیری در سطح دولت و مقایسه آن با نتایج پژوهش حاضر.

نتیجه‌گیری

شواهد پژوهش حاضر نشان داد که فشار پاسخ‌گویی باعث کاهش تمایل مدیران به ایجاد مزاد بودجه‌ای و عدم تقارن

اطلاعاتی باعث افزایش ایجاد مزاد بودجه‌ای می‌شود. با این حال، متغیرهای عدم تقارن اطلاعاتی و هوش اخلاقی بر رابطه بین فشار پاسخ‌گویی و ایجاد مزاد بودجه‌ای نقش تعدیل‌کنندگی ایفاء نمی‌کنند. در همین راستا، با توجه به این‌که وزارت بهداشت و درمان حوزه‌های مختلف و آموزش مسائل پزشکی را بر عهده دارد و مدیران میانی و عملیاتی مختلف نیز در فرآیند بودجه‌جهت دریافت منابع بودجه‌ای بیمارستان‌ها مشارکت می‌کنند، لذا این مدیران ممکن است در راستای دستیابی به اهداف خود از شرایطی مانند عدم تقارن اطلاعاتی استفاده کرده تا منابع بودجه‌ای بیشتر از میزان نیاز واقعی دریافت کنند؛ در این صورت مدیران سطوح بالاتر باید با نظارت هر چه دقیق‌تر، بازبینی و اعمال کنترل‌های بیشتر و افزایش فشار پاسخ‌گویی، از شدت اثر گذاری عدم تقارن اطلاعاتی بر ایجاد مزاد بودجه‌ای جلوگیری به عمل آورند. هم‌چنین، آنان می‌توانند از طریق بهبود سیستم‌های اطلاعاتی و واحد حسابداری مدیریت خود از عدم تقارن اطلاعاتی در سازمان خود کاسته به تبع آن از تمایل مدیران به ایجاد مزاد بودجه‌ای جلوگیری کنند.

تشکر و قدردانی

نویسندگان مقاله بر خود لازم می‌دانند از کلیه مسئولان دانشگاه علوم پزشکی کرمان و مدیران سطوح مختلف بیمارستان‌های تابعه و تمامی شرکت‌کنندگان که در جهت گردآوری داده‌ها و اجرای این پژوهش، همکاری ارزشمندی با محققین داشتند، تشکر و قدردانی نمایند.

References

- [1] Baerdemaeker JD, Bruggeman W. The impact of participation in strategic planning on managers' creation of budgetary slack: The mediating role of autonomous motivation and affective Organizational commitment. *J Manag Account Res* 2015; 29: 1-12.
- [2] Namazi M, Rezaei G. Modelling the role of strategic planning, strategic management accounting information system, and psychological factors on the budgetary slack. *Account Forum* 2023; In press.
- [3] Yılmaz E, Özer G, Günlük M. Do organizational politics and organizational commitment affect budgetary slack creation in public organizations? *J Behav Sci* 2014; 150: 241-50.
- [4] Namazi M, Rezaei, G. Investigating managers' views on the role of quality and the impact of the management accounting system on health budgeting in the country. *J Health Account* 2019; 23(1): 120-39. [Farsi]
- [5] Alikhani AA. Accountability in the system of the Islamic Republic of Iran. *Res Q of Imam Sadiq Univ* 2014; 26: 25-81.
- [6] Webb RA. The impact of reputation and variance investigations on the creation of budget slack. *Account Organ Soc* 2002; 27(4-5): 361-78.
- [7] Sponem S, Lambert C. Exploring differences in budget characteristics, roles and satisfaction: A configurational approach. *J Manag Account Res* 2016; 30: 47-61.
- [8] Nemati M, Habibzadeh MJ, Mousavi Mojab D. Parliamentary Accountability of the Judiciary as Challenge of Judicial Independence. *J Judic Law* 2021; 85(115): 327-47. [Farsi]
- [9] Kren L. Effects of uncertainty, participation, and control system monitoring on the propensity to create budget slack and actual budget slack created. *Adv Manag Account* 2003; 11: 143-67.
- [10] Faria JA, Maria S. The effects of information asymmetry on budget slack: An experimental research. *Afr J Bus Manage* 2013; 7(13): 1086-99.
- [11] Hussein S. The association between cost-standard setting and work performance: The role of information asymmetry and goal complexity. *J Account* 2021; 7(7): 1757-68.
- [12] Nurhikmat M, Azizi E, Faletchan U. Asimerti information, organizational culture as moderate journal of industrial engineering & management research. *J Ind Eng Manag* 2016; 2(4): 274-90.

- [13] Manzari Tavakoli H, Salajeghe S, Sheikhi A. Development and Psychometric Evaluation of Nurses' Moral Intelligence Scale in Kerman University of Medical Sciences Hospitals. *J Promot Manag* 2019; 8(5): 9-17.
- [14] Beheshtifar M, Esmaeli Z, Moghadam MN. Effect of moral intelligence on leadership. *European J Econ Finance Adm Sci* 2011; 43(1): 6-11.
- [15] Davila T, Wouters M. Managing budget emphasis through the explicit design of conditional budgetary slack. *Account Organ Soc* 2005; 30(7-8): 587-608.
- [16] Lennick D, Kiel F. Moral intelligence: Enhancing business performance & leadership success. New Jersey: Wharton School Publishing. Evidence. *Account Organ Soc* 2005; 13(3): 281-301.
- [17] Dunk AS. The effect of budget emphasis and information asymmetry on the relation between budgetary participation and slack. *Account Rev* 1993; 400-10.
- [18] Rezaei G, Zeraatgari R, Taghizadeh R. Study of the effect of public sector organizations' accountability in the relationship between financial reporting quality and their performance. *J Advanc Account* 2021; 12(2): 123-55. [Farsi]
- [19] Henseler J, Ringle CM, Sarstedt M. A new criterion for assessing discriminant validity in variance-based structural equation modeling. *J Acad Mark Sci* 2015; 43: 115-35.
- [20] Fornell C, Larcker DF. Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *J Mark Res* 1981; 18(1): 5-39.
- [21] Hulland J. Use a partial least squares (PLS) in strategic management research: a review of four recent studies. *J Strateg Manag* 1999; 20(2): 195-204.
- [22] Chong VK, Leong MKC, Woodliff DR. The effect of accountability pressure and perceived levels of honesty on budgetary slack creation. *Adv Account Behav Res* 2021; 24: 1-28.
- [23] Nottar DI, Schiavo PD, Vesco DG, Santos CA. The effect of the dark triad traits on the relationship between obedience pressure and budgetary slack. *Rev Contab e Financas* 2022; 1: 33.
- [24] Busch T, Gustafsson O. Slack in the public sector: A comparative analysis of a private and a public enterprise for refuse collection. *Public Manag Rev* 2002; 4(2): 167-86.
- [25] Nasution DAD. Effect of Budgetary Participation on the Budgetary Slack with Information Asymmetry, Environmental Uncertainty, and Budget Emphasis as

- Variables Moderation. *Int J Bus Manag Technol* 2020; 4(2): 113-20.
- [26] Sarwendhi RA. The Effect of Participatory Budgeting, Information Asymmetry, and Organizational Commitment on Budgetary Slack. *Indones Account Rev* 2021; 11(2): 209-19.
- [27] Tong Y, Prompanyo M. The Effect of Abusive Supervision on Budget Slack: The Mediating Role of Emotional Exhaustion. *J Account Res* 2021; 10(2): 17-29.
- [28] Putri YR, Solikhah B. Organizational commitment, information asymmetry, and the nature of conscientiousness as moderating the relationship of budget participation to budgetary slack. *J Account Analyse* 2018; 7(3): 176-82.
- [29] Pramudiati N, Putri AZ, Prastiwi B. Determinants Budgetary Slack. *J RAK Ris Akunt Keuangan* 2022; 10: 1-12.

Investigating the Correlation between Public Hospitals Managers' Accountability Pressure in Kerman City and Budgetary Slack with Focusing on the Role of Moral Intelligence and Information Asymmetry in 2022: A Descriptive Study

Gholamreza Rezaei¹, Ahmad Nasser², Hakime Maazallahi³

Received: 05/09/23 Sent for Revision: 03/12/23 Received Revised Manuscript: 17/01/24 Accepted: 20/01/24

Background and Objectives: Budgetary slack has been defined as managers' request for a budget beyond the actual requirements, which can be influenced by the accountability pressure, information asymmetry, and moral intelligence. The aim of this study was to investigate the correlation between healthcare managers' accountability pressure and budgetary slack with focusing on the role of moral intelligence and information asymmetry in public hospitals in Kerman.

Materials and Methods: In the current descriptive study, the statistical population consisted of all the managers who participated in the budgeting process in any way in the public hospitals of Kerman City in 2022. One-hundred questionnaires were collected by distributing questionnaires among the statistical population. In order to test the research model, structural equations modeling was used.

Results: The research findings indicated that there was a negative and significant relationship between the accountability pressure and budgetary slack ($\beta=-0.169$, $p<0.001$). Moreover, there was a positive and significant relationship between information asymmetry and budgetary slack ($\beta=0.809$, $p<0.001$). In addition, it should be noted that the information asymmetry and moral intelligence variables did not have a moderating role in the relationship between accountability pressure and budgetary slack.

Conclusion: Considering the participative role of managers and the sufficient opportunity to create budgetary slack, upper managers should prevent the creation of budgetary slack by monitoring as closely as possible, reviewing and applying more controls, and increasing the accountability pressure, while improving the performance of lower-level managers.

Key words: Budgetary slack, Information asymmetry, Moral intelligence, Accountability, Healthcare managers

Funding: This study did not have any funds.

Conflict of interest: None declared.

Ethical approval: The Ethics Committee of University of Sistan and Baluchestan approved the study (IR.USB.REC.1402.001).

How to cite this article: Rezaei Gholamreza, Nasser Ahmad, Maazallahi Hakime. Investigating the Correlation between Public Hospitals Managers' Accountability Pressure in Kerman City and Budgetary Slack with Focusing on the Role of Moral Intelligence and Information Asymmetry in 2022: A Descriptive Study. *J Rafsanjan Univ Med Sci* 2024; 22 (11): 1163-78. [Farsi]

1- Assistant Prof. of Accounting, Dept. of Accounting, Faculty of Management and Economics, University of Sistan and Baluchestan, Iran, ORCID: 0000-0001-5693-402X

(Corresponding Author) Tel: (054) 31136256, Fax: (054) 31136785, E-mail: rezaac.1990@acc.usb.ac.ir

2- Associate Prof. of Accounting, Dept. of Accounting, Faculty of Management and Economics, University of Sistan and Baluchestan, Iran

3- MA in Accounting, Dept. of Accounting, Faculty of Management and Economics, University of Sistan and Baluchestan, Iran